«Бекітемін»
Мектеп директоры:
Ш.М. Айтжанова

Ұялы ауылының негізгі орта мектебі

2024-2025 оқу жылы
«Тіл мәдениеті» факультатив сабағының
жылдық қорытынды есебі

Ұялы ауылының негізгі орта мектебі
2024-2025 оқу жылы
«Тіл мәдениеті» факультатив сабағының жылдық қорытынды есебі

Жоспарлау ҚР Үкіметінің 2016 жылғы 13 мамырдағы № 292 қаулысымен бекітілген Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (бұдан әрі – ҚР МЖМБС-2016);

ҚР Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығымен бекітілген Жалпы білім беретін пәндердің, таңдау курстары мен факультативтердің үлгілік оқу бағдарламаларына сәйкес жасалды.

1. Түсінік хат

1. Оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 Қаулысымен бекітілген Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленді.

2. Бағдарлама негізгі орта мектеп оқушысына тілді қатынас және таным құралы ретінде оқытуды, сөз, сөз тіркесі, сөйлемнің мәтінтүзімдік қызметін танытуды, тілдік бірліктердің табиғатына сай мәтін құратуды, мәтін құраудағы заңдылықтарды үйретуді, тілдік жағдаяттарда ауызша және жазбаша сөйлеудің нормаларын меңгертуді, әсерлі сөйлеудің лексика-грамматикалық тәсілдерін игертуді көздейді.

3. Білім мазмұны оқушылардың танымдық қабілетін арттыратын, сыни ойлау қабілеті мен шығармашылық әлеуетін дамытатын, әлеуметтік-тұлғалық құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік беретін мәтіндер бойынша түзілді.

4. Қазақ тілін қатысымдық-танымдық тұрғыдан оқыту тілдің өз өміріндегі және қоғамдағы рөлін саналы түрде түсінуге, тілдің табиғатын халықтық таным тұрғысынан пайымдауға үйретеді, тілдесім әрекетінде іске асырылатын тілдік бірліктердің табиғи және функционалдық қасиеттерін тануға, оның ішкі мағыналық иірімдерін түсініп қолдануға мүмкіндік туғызады.

5. Сөз бен сөйлемді, мәтінді әрі тілдік, әрі қатысымдық бірлік ретінде оқыту тілдің мәдени-танымдық, қатысымдық, әлеуметтік, кумулятивтік қызметтерін меңгеруіне жол ашады.

Пәнді оқыту мақсаты:

оқушылардың ұлттық дүниетанымын кеңейтетін, шығармашылық ойлауға төселдіретін, айналадағы адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасауды үйретететін, оны тұлға ретінде әлеуметтендіруге мүмкіндік беретін қазақ тілінің танымдық, қатысымдық және кумулятивтік қызметтерін меңгерту.

Пәнді оқыту міндеттері:

1) тілдің қоғамдық-әлеуметтік мәнін түсіндіру;

2) тілдің танымдық, қатысымдық, кумулятивтік қызметтерін таныту;

3) тілдік бірліктердің түрлі деңгейлердегі сипатын меңгерту;

4) тілдің мәтін ішіндегі қолданысын игерту;

5) мәтіннің тілдік және танымдық қызметтерін меңгерту;

6) тілдік бірліктердің қолданыстағы мағыналық реңктерін ажырату;

7) тілдік бірліктердің ақпараттық мәнін ұғындыру;

8) дыбыстың, сөздің, сөйлемнің, мәтіннің қолдану барысындағы табиғатын түсіндіру;

9) оқушылардың логикалық ойлау қабілетін қалыптастыру;

10) оқушылардың тілдік сауаттылығын арттыру;

11) әдеби тіл нормаларын меңгерту;

12) тілдік жағдаяттарда қарым-қатынас жасаудың амал-тәсілдерін үйрету;

13) оқушылардың тілдік бірліктерді жұмсаудағы эстетикалық талғамдарын қалыптастыру;

14) шығармашылық ізденіс бағытындағы жұмыс түрлеріне төселдіру;

15) мәтін табиғатына талдау жасай білу.

1) «Қазақ әдебиетімен»: қазақ тілі қазақ әдебиетімен тығыз байланысты. Тіл – әдебиеттің бірінші элементі. Қазақ тілін оқытып үйретуде кез келген көркем туынды, әдеби шығарма тіл үшін құнды материал болып саналады; көркем шығармаларды оқу барысында стиль түрлерінің авторлық қолданысын ажырата білу. Әдеби шығармалар арқылы оқушының көңіл күйін, сезімін ояту, көркемдік тәрбие беру. Әдеби шығармаларды талдау арқылы сөз мәдениетіне үйрету;

2) «Қазақстан тарихымен»: тілді тарихпен байланыстыра оқыту ұлттық дүниетанымға негізделген білім қорын тілдік деректер арқылы дәйектеуге мүмкіндік береді. Қазақ тілінің пайда болуы, дамып жетілуі оның тарихымен тығыз байланыста болғандықтан, оқушылар тарихи деректерді пайдаланып, өзіндік ой-тұжырымдар жасай біледі;

3) Жаратылыстану циклі пәндерімен:

тілдік материалдардың мазмұны жаратылыстану пәндерінің мазмұнымен тікелей байланыста болады. Бұл пәндермен, әсіресе, биологиямен байланыстыру тілді жанды құбылыс ретінде тануға мүмкіндік береді. Басқа пәндермен сабақтастыра оқыту қазақ тілінің терминдер жүйесімен тығыз байланысты;

тіл дыбыстары физикалық құбылыс ретінде танылады. Дыбыстау мүшелерінің қатысы тұрғысынан физиологиямен, компьютермен, қазіргі радио, теледидар тілімен де байланысты.

Оқу жүктемесінің көлемі:

5-сынып – аптасына 0,5 сағат, оқу жылында – 17 сағат;

Оқу пәнінің 5-сыныптағы базалық білім мазмұны

Оқу пәнінің базалық білім мазмұны төмендегідей тақырыптарды қамтиды:

1. «Кіріспе»: Ана тілінің қызметі (1 сағат).

2. «Әдеби тіл және мәтін» (8 сағат):

1. қазақ тілінде «әдеби» сөзі «әдебиет» деген сөздің негізінде жасалып, қалыптасқандығы. Әдеби тілдің сөйлеу тілінен жоғары тұрған көркем тіл екендігі, халықтың бәріне бірдей ортақ әрі бәріне бірдей түсінікті болып келетіндігі. Әдеби тіл екі түрлі формада өмір сүреді, олар: ауызша және жазбаша тіл;

2. «Мәтін». Мәтіннің «байланысу, бірігу» деген мағынаны білдіруі. Мәтіндер бойынша жазба әдеби тіл мен ауызша әдеби тілдің ерекшеліктерін аңғарту. Мәтіннің түрлері. Ауызекі сөйлеуге қатысты мәтіндер, ондағы

тақырыптық ерекшеліктер. Оның берілу формалары, сөйлем құрау жүйесі. Мәтіннің құрылысы;

3. «Жазбаша мәтіндер». Тақырыбы, негізгі идеясы. Ойдың берілу тәсілдері: әңгімелеу, баяндау, сипаттау, талқылау, мінездеу және т.б. Мәтіннің құрылысы. Абзац. Сөйлем. Сөйлемдердің байланысы. Әр абзацтағы, әр сөйлемдегі тірек сөздер.

3. «Лексика» (10 сағат).

1) «Сөз және оның мағынасы»:

сөз мағыналары мен тіл байлығы – лексиканың қарастыратын мәселелері. Дыбысталу – сөздің сыртқы қабығы, мағына – сөздің ішкі мазмұны болатындығы. Сөздің негізі мағынасы – лексикалық мағына;

2) «Сөздің тура және ауыспалы мағынасы». Сөздің атауыш мағынасы тура мағына деп аталатындығы. Сөздің тура мағыналары толық мағыналы дербес сөздердің бәріне де қатысты болатындығы. Бірнеше лексикалық мағынасы бар сөздердің алғашқы, бастапқы мағыналары тура мағыналары болса, кейінгі мағыналары ауыспалы мағыналары болып табылатындығы;

3) «Ауыспалы мағына» деген ұғымның екі түрлі ұғынылатындығы: жүре келе пайда болған кейінгі атауыш мағынаны да білдіретіндігі және сөздің көркемдеп қолданудан сөйлеу үстінде туатын «жаңа» мағынасын да білдіретіндігі;

4) «Сөздің ауыспалы мағынасы». Сөздің ауыспалы мағынасыда қолданылуы көп мағыналы сөздердің тууына себепші болатындығы;

5) «Көп мағыналық». Тіліміздегі байырғы сөздер жаңа мағыналар жасауға ұйтқы болатындығы. Олар бұрынғы тура мағынаның үстіне жаңадан бір не бірнеше қосымша, яғни туынды мағыналарға ие екендігі. Көп мағыналы сөздердің екі я одан да көп мағынасы болатындығы. Бұлардың бір сөз табына қатысты екендігі. Көп мағыналы сөздердің бір негізден шығатындығы;

6) «Сөздердің мағыналық топтары. Омонимдер». Омоним сөздердің анықтамасы. Омоним сөздердің көп мағыналы сөздермен ұқсастығы және айырмашылығы. Омонимдердің бір сөз табынан да, әртүрлі сөз табынан да болатындығы. Омонимдер сөздігі;

7) «Синонимдер». Синонимдердің анықтамасы. Синонимдердің тіл байлығы мен сөз оралымдылығының көрсеткіші екендігі. Синонимдік қатар, ондағы сөздердің мағыналық, реңктік ерекшеліктері, оларды мақсатқа сай талғап, саралап қолданудың мәні. Синонимдік қатарлардың әр сөз табының құрамында кездесуі. Синонимдер сөздігі;

8) «Антонимдер». Антонимдердің жұпталған қарсы мәндес сөздерден тұратындығы. Антонимдердің ойды әсерлі, бейнелі түрде жеткізудің оңтайлы құралы екендігі.Антонимдер сөздігі;

9) «Табу». Халықтың наным-сенімі мен салт-дәстүріне байланысты кейбір зат-құбылыстардың атауын тура айтуға тыйым салынған сөздер екендігі. Қазақ тіліндегі табу сөздердің туу себептері;

10) «Эвфемизмдер мен дисфемизмдер». Эвфемизмдер ойды бейнелеп, көркемдеп жеткізудің тәсілі екендігі. Эвфемизмнің табу сөздерден айырмашылығы, қолданылу жағдайлары. Дисфемизмнің анықтамасы, оның эвфемизмге қарама-қарсы құбылыс екендігі. Қолданылу жағдайлары, әдеби тілге жатпайтындығы. Дисфемизмдердің көркем шығармада ұнамсыз кейіпкерлердің тілінде ұшырасуы;

12. «Диалект сөздер». Диалект сөздердің өзіндік белгілері. Диалектінің аймақтық ерекшеліктермен байланысы. Диалект сөздердің тіл мәдениетіне қатысы. Диалект сөздердің қолданылу өрісі. Диалект сөздердің әдеби тілде баламаларының болуы. Диалект сөздердің әдеби тілге еніп, жалпыхалықтық сипат алатындығы. Диалектологиялық сөздік;

Практикалық сабақтар

«Тіл мәдениеті» таңдау курсына төрт сабақтар берілген.

№ 5 сабақ. Бақылау диктанты. Оқушылардың жас ерекшелігіне сай сөз саны бойынша берілген бақылау диктанты алынады. Диктант соңында қосымша тапсырмалар, талдау жұмыстары беріледі.

№ 8 сабақ. Деңгейлік тапсырмалар. Деңгейлік тапсырмалар дайындалып, қай деңгейдегі тапсырмаларды орындауды оқушы қалауына мүмкіндік беру.

Білімді меңгеру деңгейін бағалау

Оқушылардың өз білімдерін қаншалықты меңгергені, күнделікті сабақ барысында жауап бергендеріне қарай бағаланады. Сонымен бірге бағалау критерийлерін құру арқылы практикалық сабақтарды өткенде бақылауға болады.

«Өте жақсы» - тіл байлығының молдығы, қажетті мәліметті дер кезінде еске түсіруі, қосымша мәліметтерді тиімді қолдануы, талдау жұмыстарын жоғары деңгейде орындауы.

«Жақсы» - ойының дәлдігін жалаң мысалдармен келтіруі, ережені дер кезінде еске түсіре алмауы, ойын жеткізуде тіл байлығының шорқақтығы.

«Қанағаттанарлық» - ойын жеткізуде көп кібіртіктеуі, ережелерді мүлдем білмеуі, тек оқулықпен шектелуі.

«Бекітемін»

Мектеп директоры

Ш.М. Айтжанова

Ұялы ауылының негізгі орта мектебі» КММ

«Көркем сөз мәдениеті» факультатив сабағының жылдық қорытынды есебі

Факультатив жетекшісі: М.М. Боранбаева

Түсінік хат

«Көркем сөз мәдениеті » факультативінің бағдарламасы бір жылға құрастырылған.

Бағдарлама 10-14 жас аралығындағы балалалардың жас ерекшелігіне, оның қабылдау түйсігіне сай құрастырылған. Факультативте оқушылар көркем оқу өнерін үйренеді. Үйірме баланың рухани дамуына, рухани білімінің баюына, оның жеке тұлға ретінде дамуына және қалыптасуына үлкен әсерін тигізеді.

Факультатив жұмысының жоспары сағатқа сай құрастырылған. «Көркем сөз мәдениеті» бағдарламасы алты бөлімнен тұрады: Кіріспе. Тіл техникасы және оның мәні. Ойлау тілі. Орындау шеберлігі. Іс - әрекет -актерлік өнерд ің негізгі материалы. Этика және әдеп.

Факультативте тіл заңдылықтарына сай дұрыс сауатты сөйлеуге, сөйлеу техникасы - дұрыс дем алу, дикция, дауыс сапасын дамытуға, бір - бірімен қарым-қатынас жасай білуге үйрету көзделген. Пікір айту, баяндау, сипаттау, дәлелдеу, байланыстырып сөйлеу мүмкіндіктерін арттыру жұмыстары жүргізіледі.Сөйлеу техникасы, сөйлеу аппараты, дыбыстау мүшелері, сөздің айтылуы дауыстап оқу жайында мағлұмат беру; әдеби тілде дұрыс сөйлеу нормасын меңгеру; мәнерлеп оқу мен әңгімелеп берудің негізгі тәсілдері жайлы теориялық білім беру және оны меңгеру жолдарына бағыттау; қазақ халқының көркем сөзді мәнерлеп, өленді мақалдап оқу дәстүрімен таныстыру қаралған.

Әдеби мәтінмен жұмыс істеу барысында мынадай міндеттер атқарылады:

1) автордың шығармасында айтайын деген ойын оқушының жеткілікті деңгейде ұғынуына көмектесу, ол үшін қандай тәсілді қолданғанын, оқу барысында неге ерекше көңіл бөлу керегін;

2) шығармамен жұмыс барысында шығармадағы оқиғаға оқушының сенімді және белсенді қарым-қатынасын ояту, құбылысқа, табиғат көріністеріне, шығарма кейіпкерлеріне;

3) оқушыға шығарманы оқу барысында оқу міндеттерін анықтауына көмектесу, яғни өзінің оқуы арқылы тыңдарманының қандай да бір ой, сезімінің, бағасының тууына әсер ету;

Тіл қатынас құралы болғандықтан, оның өзара түсіну үшін жұмсалатынын (коммуникативтік қызметін) ескерумен бірге сөйлегенде ымдық қимылдар да (мимика) бірге қолданылатынын ескеру.

Факультативте уақыттың көбі әдеби шығармалардан үзінді оқуға, оқушының қалай оқығаны, қалай оқу керегі жайында өз пікірлерімен ой

бөлісуге кетеді. Яғни тәжірбиелік жұмысқа көп уақыт бөлінеді.Бұл оқушыларды ұжымда жұмыс істей білуге және тыңдай білуге үйретеді.

Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері.

Мақсаты: Оқушыларға көркем сөз оқу өнерінен жан - жақты мәлімет бере отырып, сөз өнері мен сөйлеудің әдіс-тәсілдеріне төселдіру, сөйлеу техникасы - дұрыс дем алу, дикция (үні, сазы), дауыс сапасын дамыту жолдарын көрсету.

Міндеттері:

- әдебиетке деген қызығушылығын ояту;
- көркем оқудың негіздерін үйрету;
- көркем шығарманы талдай білуге үйрету;
- шығармашылық қабілетін дамыту;
- оқуға деген ынтасын қолдау;
- есте сақтауға ғана емес, ойлана білуге үйрету;
- оқу мәдениетіне тәрбиелеу;
- көркем шығарманы эстетикалық тұрғыда қабылдауын дамыту.
- баланың жеке шығармашыл дамуына қажетті жағдай тудыру;
- жалпы мәдениетті қалыптастыру;
- беріктілік, еңбекшілдік, өзара көмек жасай білу, жолдасына деген достық қарым-қатынасын, айналасына көңіл бөле білуге тәрбиелеу.
- сөйлеу техникасы, сөйлеу аппараты, дыбыстау мүшелері, сөздің айтылуы дауыстап оқу жайында мағлұмат беру;
- әдеби тілде дұрыс сөйлеу нормасын меңгеру; мәнерлеп оқу мен әңгімелеп берудің негізгі тәсілдері жайлы теориялық білім беру және оны меңгеру жолдарына бағыттау;
- қазақ халқының көркем сөзді мәнерлеп, өленді мақалдап оқу дәстүрімен таныстыру.

Бағдарламаның өзектілігі:

«Көркем сөз мәдениетиінде » бағдарламасын меңгеру нәтижесінде оқушылар көркем оқу туралы толық кешенді білім мен нақты білікке ие болады. Оқушыларды көркем әдебиет оқуға ынталандырады. Көркем әдебиетті оқу арқылы рухани білім алады.

Бағдарламадан күтілетін нәтиже:

Оқушылардың сөйлеу дағдысы қалыптасады, көркем сөйлеу мәнері, тілдік тәсілдер мен сөз шеберлігін орнымен қолдану қабілеттері дамиды. Біледі.

- Көркем оқу деген не?
- Көркем оқу немен ерекшеленеді?
- Көркем оқу не үшін керек?

Біледі:

- Өз ой – қиялын керекті жеріне жұмсай біледі.
- Бейнелі ойлай білуді.
- Өз назарын бір жерге жинақтай білуге.
- Сахна кеңістігінде өзін сезіне біледі.
- Негізгі ойды анықтай біледі.

Дағдыларды қалыптастырады:

- Серіктестерімен дұрыс қарым – қатынас жасай білу;
- Актерлік шеберліктің әдіс – тәсілін;
- Көркем оқу техникасының әдіс – тәсілін;
- Қоршаған ортаны бейнелі қабылдай білу;
- Ұжымдық шығармашылық;
- Өз ойын еркін жеткізе біледі.

Бағдарламаданың тәрбиелік мәні:

- қазақ тілінен деген қызығушылықтары артады;
- көркем оқу туралы мағлұматтары кеңейеді;
- өзіне деген сенімі артады;
- жауапкершілік парызын түсінеді;
- ұжымда жұмыс істей білуге үйренеді;
- ой-өрісі кеңейеді;
- басқаның ойымен келісе білуге үйренеді;
- әдепті сөйлей білуге үйренеді.

дамыту ойлау тәсіліндегі тұлғалар, әлеуметтік мінез-құлық, тұлғаның жеке өзін-өзі анықтау және өзін-өзі жүзеге асыру қабілеттері;

тәрбие бүкілресейлік бірегейлік, азаматтық-құқықтық жауапкершілік,

меңгеру әлеуметтік бейімделуге қажетті білім жүйесінің функционалдық сауаттылығы деңгейінде: қоғам туралы, негізгі әлеуметтік рөлдер, әлеуметтік ортамен өзара әрекеттесу және адам мен азаматтың типтік әлеуметтік рөлдерін жүзеге асыру үшін қажетті қоғамдық қатынастарды құқықтық реттеу;

меңгеру әлеуметтік ақпаратты қабылдау және түсіну, алынған мәліметтерді жүйелеу дағдылары; азаматтық қоғам мен мемлекет өміріне қатысу үшін қажетті танымдық, коммуникативтік, практикалық іс-әрекет тәсілдерін меңгеру;

қалыптастыру әлеуметтік қатынастар, экономикалық және азаматтық қызмет, өзіндік танымдық іс-әрекет саласындағы типтік міндеттерді шешу үшін алған білімдерін қолдану тәжірибесі.

«Көркемсөз» үйірмесі бойынша - Халық ауыз әдебиеті: жаңылтпаштар. II. «Қуыршақ театры» үйірмесі бойынша - Қойылым қоюға, сахналауға арналған ертегілерді таңдап алу: қазақ халқының ертегісі «Мақта қыз»; орыс халқының ертегісі «Бауырсақ». Сабақтың түрі: Біріккен сабақ (жаңа білім мен өткенді және пәндер арасындағы байланысты көрсету мақсатындағы сабақ). Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер: ¬ Дем алу мен дем шығаруға арналған жаттығулармен жұмыс ¬ Артикуляциялық жаттығулармен жұмыс ¬ Зейінді дамытуға арналған жаттығулармен жұмыс ¬ Қолғапты қуыршақтармен жұмыс жасалды.

«Көркем сөз мәдениеті» үйірме сабағында тіл заңдылықтарына сай дұрыс сауатты сөйлеуге, сөйлеу техникасы-дұрыс дем алу, дикция, дауыс сапасын дамытуға, бір-бірімен қарым-қатынас жасай білуге үйрету көзделген. Пікір айту, баяндау, сипаттау, дәлелдеу, байланыстырып сөйлеу мүмкіндіктерін арттыру жұмыстары жүргізіледі. Сөйлеу техникасы, сөйлеу аппараты, дыбыстау мүшелері, сөздің айтылуы дауыстап оқу жайында мағлұмат беру; әдеби тілде дұрыс сөйлеу нормасын меңгеру; мәнерлеп оқу мен әңгімелеп берудің негізгі тәсілдері жайлы теориялық білім беру және оны меңгеру жолдарына бағыттау; қазақ халқының көркем сөзді мәнерлеп, өленді мақалдап оқу дәстүрімен таныстыру қаралған. Тіл қатынас құралы болғандықтан, оның өзара түсіну үшін жұмсалатынын (коммуникативтік қызметін) ескерумен бірге сөйлегенде ымдық қимылдар да (мимика) бірге қолданылатынын ескертілді.

«Бекітемін»
Мектеп директорының м.а.

_____

Ш.М. Айтжанова

«Ұялы ауылының негізгі орта мектебі» КММ
2024-2025 оқу жылындағы

«Көркем сөз мәдениеті »
факультатив курсының жылдық жұмыс жоспары
6 сынып

Факультатив жетекшісі: Боранбаева М.М.

2024 -2025 оқу жылы

Түсінік хат

«Көркем сөз мәдениеті » факультативінің бағдарламасы бір жылға құрастырылған.

Бағдарлама 10-14 жас аралығындағы балалалардың жас ерекшелігіне, оның қабылдау түйсігіне сай құрастырылған. Факультативте оқушылар көркем оқу өнерін үйренеді. Үйірме баланың рухани дамуына, рухани білімінің баюына, оның жеке тұлға ретінде дамуына және қалыптасуына үлкен әсерін тигізеді.

Факультатив жұмысының жоспары сағатқа сай құрастырылған. «Көркем сөз мәдениеті» бағдарламасы алты бөлімнен тұрады: Кіріспе. Тіл техникасы және оның мәні. Ойлау тілі. Орындау шеберлігі. Іс - әрекет - актерлік өнерд ің негізгі материалы. Этика және әдеп.

Факультативте тіл заңдылықтарына сай дұрыс сауатты сөйлеуге, сөйлеу техникасы - дұрыс дем алу, дикция, дауыс сапасын дамытуға, бір - бірімен қарым-қатынас жасай білуге үйрету көзделген. Пікір айту, баяндау, сипаттау, дәлелдеу, байланыстырып сөйлеу мүмкіндіктерін арттыру жұмыстары жүргізіледі.Сөйлеу техникасы, сөйлеу аппараты, дыбыстау мүшелері, сөздің айтылуы дауыстап оқу жайында мағлұмат беру; әдеби тілде дұрыс сөйлеу нормасын меңгеру; мәнерлеп оқу мен әңгімелеп берудің негізгі тәсілдері жайлы теориялық білім беру және оны меңгеру жолдарына бағыттау; қазақ халқының көркем сөзді мәнерлеп, өленді мақалдап оқу дәстүрімен таныстыру қаралған.

Әдеби мәтінмен жұмыс істеу барысында мынадай міндеттер атқарылады:

1) автордың шығармасында айтайын деген ойын оқушының жеткілікті деңгейде ұғынуына көмектесу, ол үшін қандай тәсілді қолданғанын, оқу барысында неге ерекше көңіл бөлу керегін;

2) шығармамен жұмыс барысында шығармадағы оқиғаға оқушының сенімді және белсенді қарым-қатынасын ояту, құбылысқа, табиғат көріністеріне, шығарма кейіпкерлеріне;

3) оқушыға шығарманы оқу барысында оқу міндеттерін анықтауына көмектесу, яғни өзінің оқуы арқылы тыңдарманының қандай да бір ой, сезімінің, бағасының тууына әсер ету;

Тіл қатынас құралы болғандықтан, оның өзара түсіну үшін жұмсалатынын (коммуникативтік қызметін) ескерумен бірге сөйлегенде ымдық қимылдар да (мимика) бірге қолданылатынын ескеру.

Факультативте уақыттың көбі әдеби шығармалардан үзінді оқуға, оқушының қалай оқығаны, қалай оқу керегі жайында өз пікірлерімен ой бөлісуге кетеді. Яғни тәжірбиелік жұмысқа көп уақыт бөлінеді.Бұл оқушыларды ұжымда жұмыс істей білуге және тыңдай білуге үйретеді.

Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері.

Мақсаты: Оқушыларға көркем сөз оқу өнерінен жан - жақты мәлімет бере отырып, сөз өнері мен сөйлеудің әдіс-тәсілдеріне төселдіру, сөйлеу техникасы - дұрыс дем алу, дикция (үні, сазы), дауыс сапасын дамыту жолдарын көрсету.

Міндеттері:

- әдебиетке деген қызығушылығын ояту;
- көркем оқудың негіздерін үйрету;
- көркем шығарманы талдай білуге үйрету;
- шығармашылық қабілетін дамыту;
- оқуға деген ынтасын қолдау;
- есте сақтауға ғана емес, ойлана білуге үйрету;
- оқу мәдениетіне тәрбиелеу;
- көркем шығарманы эстетикалық тұрғыда қабылдауын дамыту.
- баланың жеке шығармашыл дамуына қажетті жағдай тудыру;
- жалпы мәдениетті қалыптастыру;
- беріктілік, еңбекшілдік, өзара көмек жасай білу, жолдасына деген достық қарым-қатынасын, айналасына көңіл бөле білуге тәрбиелеу.
- сөйлеу техникасы, сөйлеу аппараты, дыбыстау мүшелері, сөздің айтылуы дауыстап оқу жайында мағлұмат беру;
- әдеби тілде дұрыс сөйлеу нормасын меңгеру; мәнерлеп оқу мен әңгімелеп берудің негізгі тәсілдері жайлы теориялық білім беру және оны меңгеру жолдарына бағыттау;
- қазақ халқының көркем сөзді мәнерлеп, өленді мақалдап оқу дәстүрімен таныстыру.

Бағдарламаның өзектілігі:

«Көркем сөз мәдениетиінде » бағдарламасын меңгеру нәтижесінде оқушылар көркем оқу туралы толық кешенді білім мен нақты білікке ие болады. Оқушыларды көркем әдебиет оқуға ынталандырады. Көркем әдебиетті оқу арқылы рухани білім алады.

Бағдарламадан күтілетін нәтиже:

Оқушылардың сөйлеу дағдысы қалыптасады, көркем сөйлеу мәнері, тілдік тәсілдер мен сөз шеберлігін орнымен қолдану қабілеттері дамиды.

Біледі.
- Көркем оқу деген не?
- Көркем оқу немен ерекшеленеді?
- Көркем оқу не үшін керек?

Біледі:
- Өз ой – қиялын керекті жеріне жұмсай біледі.
- Бейнелі ойлай білуді.
- Өз назарын бір жерге жинақтай білуге.
- Сахна кеңістігінде өзін сезіне біледі.
- Негізгі ойды анықтай біледі.

Дағдыларды қалыптастырады:

- Серіктестерімен дұрыс қарым – қатынас жасай білу;
- Актерлік шеберліктің әдіс – тәсілін;
- Көркем оқу техникасының әдіс – тәсілін;
- Қоршаған ортаны бейнелі қабылдай білу;
- Ұжымдық шығармашылық;
- Өз ойын еркін жеткізе біледі.

Бағдарламаданың тәрбиелік мәні:
- қазақ тілінен деген қызығушылықтары артады;
- көркем оқу туралы мағлұматтары кеңейеді;
- өзіне деген сенімі артады;
- жауапкершілік парызын түсінеді;
- ұжымда жұмыс істей білуге үйренеді;
- ой-өрісі кеңейеді;
- басқаның ойымен келісе білуге үйренеді;
- әдепті сөйлей білуге үйренеді.

Тақырыптық - күнтізбелік жоспар

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі
1.	Кіріспе. Үйірме жоспарымен танысу.	1	06.09.24
Тіл техникасы және оның мәні			**2**
1.	Дем және дауыс.	1	20.09.24
2.	Еркін тыныс алу мен тілдің еркін сөйлеуін дамытуға арналған ойындар мен жаттығулар.	1	04.10.24
Ойлау тілі			**3**
1.	Логикалық талдау.	1	24.10.24
2.	Мәтінді оқу барысындағы жасалынатын кідіріс.	1	08.11.24
3.	Дауыстап оқу.	1	22.11.24
Мәнерлеп оқу			**5**
1.	Интонация.	1	22.11.24
2.	Тіл әуені, оның маңызы.	1	06.12.24
3.	Тембр және оның маңызы.	1	20.12.24
4.	Көркем оқу өнерінің темпі-ырғағы.	1	10.01.25
5.	Стильдік мәнерлілік.	1	24.01.25
Орындау шеберлігі			**4**
1.	Ауызша әңгімелеу.	1	07.02.25
2.	Мысалдарды оқу.	1	21.02.25
3.	Шағын мәтіндерді оқу.	1	07.03.25
4.	Өлең оқу.	1	04.04.25
Іс-әрекет – актерлік өнердің негізгі материалы Этика және әдеп			**3**
1.	Сезім және әрекет.	1	18.04.25
2.	Әрекет түрлері.	1	02.05.25
3.	Шағын әңгімелер құрастыру.	1	16.05.25
	Шағын сахналық этюд. «Адам – ең жоғарғы құндылық».	1	

«Бекітемін»
Мектеп директорының м.а.
Ш.М. Айтжанова
2024ж.

«Ұялы ауылының негізгі орта мектебі» КММ
2024-2025 оқу жылындағы
«Қызықты қазақ тілі»
Факультатив сабағының жылдық жұмыс жоспары
2,3 СЫНЫП

Пән мұғалімі: Боранбаева М.М

2024-2025 оқу жылы

ТҮСІНІК ХАТ

«Қазақтілі» – бастауыш мектептегі негізгі де, маңызды пән.
«Қазақтілі» пәні арқылы оқушылар қоршаған ортаны таниды, ұлттық мәдениетті, моральды, дүниетанымды сезіне бастайды, сөйлеуге дағдыландыруда оқушының өзіндік ерекшелігі айқындала түседі. Бұған қоса тілді оқып-үйрену барысында оқушылар алғашқы тілдік мағлұматтарды меңгереді, олардыңақыл-ойы, сөйлеу дағдылары жетіледі.
Қазақ тілі пәнінде қазақ тілінің дыбыстық, лексикалық жүйесі мен грамматикалық құрылымын меңгеру үдерісі қарастырылады.
Пәнді оқытудың вариативті бөлігі оқушылардың білімдерін одан әрі жетілдіре түсу мақсатында пайдаланылады. Білім алушылардың тұлғалық ,жас ерекшеліктерін ескере отырып, олардың өз ойларын еркін және дәлелді түрде ауызша да, жазбаша да, сауатты жеткізе білуін жетілдіру мақсатында арнайы «Қызықты қазақ тілі» курсы бағдарламалық талаптарға сай ұйымдастырылып, 2,3 сыныпта : аптасына 1 рет жүктememен , жылына 34 сағат,
жүргізіледі .

«Қызықты қазақ тілі» факультатив сабағының мақсаты:

Білімділік :
Бағдарламалықталаптарғасайбілім – білікдағдыларынқалыптастыру,
Каллиграфиялықталаптарғасайсауатты, көркемжазудағдыларынжетілдіру ;
Қазақтілісалаларыбойыншабілім – білікдағдыларынтереңдету ;
Сөздіккорларынмолайту .

Дамытушылық :
Ақыл – ойды , логикалықойлаудыдамыту ,
Зейінін , қабылдау, қиялдарындамыту .

Тәрбиелік :
Анатілінсүюге, құрметтеугетәрбиелеу ;
Ұлттық сана – сезімдіқалыптастыру ;
Отансүйгіштікке , елжандылыққатәрбиелеу ;
Адамгершілікасылқасиеттердібойғасіңіру .

3 -сынып бойынша «Қызықты қазақ тілі» факультатив сабағының күнтізбелік жоспары

Аптасына: 1 сағат, барлығы: 34 сағат.

№	Мазмұны	Жұмыс түрі	Сағат саны	Күні
1	Кіріспе.Сөйлеу. Ауызекі, жазбаша сөйлеу	Суретпен жұмыс	1	05.09
2	Фонетика .Әліпби ретін білеміз бе?	Сөздерді әліпби ретімен жазу	1	12.09
3	Адасқан әріптер	Әріптерден сөз құрау	1	19.05
4	Санамақ	Санамақтармен танысу	1	26.09
5	Бес саусақ	Санамақ түрлері	1	03.10
6	7 күн	Санамақтың жаңа түрлері	1	10.10
7	Лексика.Сөз. Қызықты сөздер	Алғашқы, соңғы әрпін ауыстыру арқылы сөзді өзгерту	1	17.10
8	Қалай жалғаған дұрыс?	«Жалғауды жалғай білеміз бе?» ойыны	1	24.10
9	Бірнеше мағыналы сөздер	Омоним сөздерді қолданып сөйлем құрау	1	07.11
10	Қалай қарай оқысаң да	Екі жаққа да оқылуы бірдей сөздермен танысу, табу	1	14.11
11	Сөз тарқату	Ұзын сөздерден бірнеше қысқа сөз құру	1	21.11
12-13	Синтаксис. Сөйлем түрлері (айтылу мақсатына қарай)	Хабарлы сөйлемдерден сұраулы, лепті, бұйрықты сөйлем жасау	2	28.11 05.12
14-15	Жай, құрмалас сөйлем	Жай сөйлемдерді құрмалас сөйлемге айналдыру	2	12.12 19.12
16-17	Сөйлем мүшелері	Сызбаға сәйкес сөйлемдер жазу	2	26.12 09.01
18	Жұмбақ .Әріпті жұмбақ	Жұмбақ шешу	1	16.01
19	Суретті жұмбақ	Жұмбақ шешу	1	23.01
20	Сөзжұмбақ	Сөз жұмбақ шешу	1	30.01
21	Анаграмма шешіп үйренейік	Анаграмма шешу	1	06.02
22	Бұл қай кезде болады?	Жұмбақ шешу (жыл мезгілдеріне байланысты)	1	13.02

23	Адасқан жауаптар	Суретпен сұрақты сәйкестендіру	1	20.02
24	Мақал-мәтелдер. Тақырыптық мақал-мәтелдер	Мақал-мәтелдерді тақырыпқа байланысты топтастыру	1	27.02
25	Жасырын мақал-мәтелдер	Суретте жасырылған мақалдарды табу	1	06.03
26	Жалғасын тап	Мақалдардың жалғасын табу	1	13.03
27	Қатемді тап	Мақал-мәтелдегі адасқан сөздерді табу	1	20.03
28	Жаңылтпаштар	Жаңылтпаштарды тез айтып үйрену	1	03.04
29	Ұйқасын тап	Бос орынға ұйқас сөз табу	1	10.04
30	Мәтін.	Мәтіндермен жұмыс	1	17.04
31-32	Сипаттау, әңгімелеу, пайымдау мәтіндері	Суретпен жұмыс , мәтін құрап жазу	2	24.04 24.04
33	Суретті мәтін	Суреттерді сөзбен алмастыру арқылы мәтін құрау	1	08.05
34	Қорытынды сабақ. «Мықты болсаң тауып көр»	Сайыс сабақ	1	22.05

«Бектемін»
Мектеп директорының м.а.
Ш.М. Айтиканова
«___» _____ 2024 ж.

«Ұялы ауылының негізгі орта мектебі» КММ
2024-2025 оқу жылындағы
Үйірме жұмысының жылдық қорытынды есебі
2,3 СЫНЫП

Пән мұғалімі: Боранбаева М.М

2024-2025 оқу жылы

«Қызықты қазақ тілі» үйірмесінің
жылдық қорытынды есебі

«Қазақтілі» – бастауыш мектептегі негізгі де, маңызды пән.
«Қазақтілі» пәні арқылы оқушылар қоршаған ортаны таниды, ұлттық мәдениетті, моральды, дүниетанымды сезіне бастайды, сөйлеуге дағдыландыруда оқушының өзіндік ерекшелігі айқындала түседі. Бұған қоса тілді оқып-үйрену барысында оқушылар алғашқы тілдік мағлұматтарды меңгереді, олардыңақыл-ойы, сөйлеу дағдылары жетіледі.
Қазақ тілі пәнінде қазақ тілінің дыбыстық, лексикалық жүйесі мен грамматикалық құрылымын меңгеру үдерісі қарастырылады.

Пәнді оқытудың вариативті бөлігі оқушылардың білімдерін одан әрі жетілдіре түсу мақсатында пайдаланылады. Білім алушылардың тұлғалық ,жас ерекшеліктерін ескере отырып, олардың өз ойларын еркін және дәлелді түрде ауызша да, жазбаша да, сауатты жеткізе білуін жетілдіру мақсатында арнайы «Қызықты қазақ тілі» курсы бағдарламалық талаптарға сай ұйымдастырылып, 2,3 сыныпта : аптасына 1 рет жүктememен , жылына 34 сағат
жүргізіледі .

«Қызықты қазақ тілі» факультатив сабағының мақсаты:

Білімділік :
Бағдарламалық талаптарға сай білім – білік дағдыларын қалыптастыру,
Каллиграфиялық талаптарға сай сауатты, көркем жазу дағдыларын жетілдіру
Қазақ тілі салалары бойынша білім – білік дағдыларын тереңдету ;
Сөздік қорларын молайту .
Дамытушылық :
Ақыл – ойды , логикалықойлаудыдамыту ,
Зейінін , қабылдау, қиялдарындамыту .
Тәрбиелік :
Ана тілін сүюге, құрметтеуге тәрбиелеу ;
Ұлттық сана – сезімді қалыптастыру ;
Отансүйгіштікке , елжандылыққа тәрбиелеу ;
Адамгершілік асыл қасиеттерді бойғасіңіру .
Міндеттері:

- Қазақ тілінде еркін сөйлей білу дағдысын қалыптастыру.

- Мәтінмен жұмыс жасау, сахналық қойылымдар дайындау.

- Топтық, жұптық жұмыстар арқылы ынтымақтастыққа баулу.

Үйірме жұмыстарында тіл заңдылықтарына сай дұрыс сауатты сөйлеуге, сөйлеу техникасы - дұрыс дем алу, дикция, дауыс сапасын дамытуға, бір - бірімен қарым-қатынас жасай білуге үйрету көзделген. Пікір айту, баяндау, сипаттау, дәлелдеу, байланыстырып сөйлеу мүмкіндіктерін арттыру жұмыстары жүргізіледі.Сөйлеу техникасы, сөйлеу аппараты, дыбыстау мүшелері, сөздің айтылуы дауыстап оқу жайында мағлұмат беру; әдеби тілде дұрыс сөйлеу нормасын меңгеру; мәнерлеп оқу мен әңгімелеп берудің негізгі тәсілдері жайлы теориялық білім беру және оны

меңгеру жолдарына бағыттау; қазақ халқының көркем сөзді мәнерлеп, өленді мақалдап оқу дәстүрімен таныстыру қаралған.

Әдеби мәтінмен жұмыс істеу барысында мынадай міндеттер атқарылады:

1) автордың шығармасында айтайын деген ойын оқушының жеткілікті деңгейде ұғынуына көмектесу, ол үшін қандай тәсілді қолданғанын, оқу барысында неге ерекше көңіл бөлу керегін;

2) шығармамен жұмыс барысында шығармадағы оқиғаға оқушының сенімді және белсенді қарым-қатынасын ояту, құбылысқа, табиғат көріністеріне, шығарма кейіпкерлеріне;

3) оқушыға шығарманы оқу барысында оқу міндеттерін анықтауына көмектесу, яғни өзінің оқуы арқылы тыңдарманының қандай да бір ой, сезімінің, бағасының тууына әсер ету;

Тіл қатынас құралы болғандықтан, оның өзара түсіну үшін жұмсалатынын (коммуникативтік қызметін) ескерумен бірге сөйлегенде ымдық қимылдар да (мимика) бірге қолданылатынын ескеру.

Оқушылармен мақал – мәтелдер, санамақтар, қызықты ертегілерді оқып талқылады.

Оқушылар ұйқасын тап айдары бойынша мақал- мәтелдер мен жаңылпаштарды шешуін тапты. Ұзын сөздерден бірнеше сөз құрау

Қатысушылар саны:

2,3 сыныптардан барлығы 5 оқушы.

Жыл бойы өткізілген іс-шаралар:

1. "Тіл – тірегіміз" апталығы аясында ашық сабақтар мен викториналар өткізілді.

2. "Жас ақындар" байқауы ұйымдастырылып, оқушылар өз туындыларын ұсынды.

3. "Мақал – сөздің мәйегі" сайысы арқылы оқушылар тапқырлықтарын көрсетті.

4. Сахналық көріністер: "Қыз Жібек", "Абай жолы" үзінділері қойылды.

5. Тілдер күніне орай көрме және шығармашылық кеш өтті.

Қорытынды:

Оқушылардың тілге деген қызығушылығы артты, сөздік қоры мен сөйлеу мәдениеті дамыды. Үйірме жұмысы нәтижелі өтті.

Үйірме жетекшісі: М. Боранбаева